

SAVUNMA SANAYİİ

Bülent Tutkun

Ortadoğu, Balkanlar ve Kafkasya'nın oluşturduğu tehlikeli, tehlikeli olduğu kadar da çeşitli ekonomik potansiyeller içeren bir üçgenin ortasında bulunan Türkiye'nin; bu bölgenin getirdiği tehlikelerden sakınıp içerdiği imkanları kendi yararına kullanması, kritik bazı konularda alacağı ulusal kararlara bağlıdır. Maalesef ateş ve barutun hemen hemen hiç eksik olmadığı bu coğrafyada ulusal çıkarlarımızı korumak ve sürdürmek için güçlü ve caydırıcı bir silahlı kuvvetlere ihtiyacımız vardır.

Bugünün çağdaş silahlı kuvvetlerinin içinde bulunduğu alan en son teknolojinin kullanıldığı ve çok kısa sürelerde yeni yeni savunma sistemlerinin geliştirildiği bir alandır. İşte bu alanda söz sahibi olmak ve üstünlük kurmak için çağın gerektirdiği teknolojiler kullanılmalı ve meydana gelen hızlı gelişmeler takip edilmeli ve yaratılmalıdır. Silahlı kuvvetlerimizin görevini yerine getirirken başarılı olması için dış etkilerden bağımsız olarak etkili ve güçlü bir şekilde var olabilmesi ve bu varlığını sürdürebilmesi gerekir. Bu ise ancak sağlam temeller üzerinde yükseltilmiş bir ulusal savunma sanayi ile gerçek olabilir. Türlü devletlerin çeşit çeşit emellere sahip olduğu bu coğrafyada, dışarıya olan bağıllığımızın bizi çeşitli zamanlarda çeşitli konularda sıkıntıya sokacağı açıktır.

Geçmişte müttefikimiz olan devletlerin, bize verdikleri silahları Kıbrıs'ta kullanamayacağımızı belirten küstah açıklamalarını, Kıbrıs Barış Harekati'ndan sonra yine bu çevrelerin koydukları ambargoları, daha yakın geçmişte yine batılı müttefiklerimizden aldığımız silahların PKK'ya karşı kullanılmasında takınılan tavırları ve yasaklamaları hatırlarsak, bu gerçek bir kez daha reddedilemez bir şekilde ortaya çıkacaktır. Her alanda sanayileşmeyi kendisine hedef olarak seçen Türkiye, savunma alanında da kendi ayakları üzerinde durabilecek ve ihtiyaca cevap verebilecek bir sanayiye kurmak zorundadır.

21.yüzyıl özgün bilgi ve teknoloji üretimine dayalı bir sanayileşmenin yüksek katma değer yarattığı bir yüzyıl olacaktır. Bu yüzyılda, çağdaş uygarlık hedefine ulaşmak ve sözü geçen, öncelikli bir ülke olmak istiyorsak çağın gerektirdiği kararları almalıyız. Böyle bir ülke, insan kaynağının önemli bir bölümünü özgün teknolojili ürünler ve üretim teknolojileri oluşturmaya kullanır. Oluşturduğu yüksek teknolojili ürünün getirdiği rekabet avantajı ile toplumsal refaha ulaşır. Kendi oluşturduğu bağımsız teknolojinin kullanıldığı savunma sanayi ürünleri ile donattığı silahlı kuvvetlerin verdiği güç sayesinde uluslararası alanda etkinliğini artırır.

Bu sözü edilenleri başaramayan ülkeler ise, öbür ülkelerin teknolojik egemenliğine girecektir. Bu bağımlılık sonucunda sürekli artan bir dış borç yükü ile karşı karşıya kalacaklar, bu ekonomik bağımsızlıklarını da yitirmelerine sebep olacaktır. Silahlı kuvvetleri dışarıdan aldıkları silahlara muhtaç olacağından caydırıcılığı azalacak, uluslararası arenada söz hakları bulunmayacaktır. İşte Türkiye 1.sınıf ülkeler arasında yer almak için gerçek teknolojik güç olan özgün ve ileri teknolojili ürün geliştirebilme yeteneğini kendine hedef olarak seçmelidir.

Özünde bilim ve teknolojiye dayanan bir sanayi olan savunma sanayii, savunma ihtiyaçlarını tedarik mekanizmasının uygun kullanılması ile hem savunma ihtiyaçlarının karşılanmasında hem de önemli teknolojilerin edinilmesi ve ülkenin teknolojik altyapısının geliştirilmesinde önemli bir rol oynayacaktır. Bu arada özellikle savunma sanayiinde teknoloji kelimesi, yeni türev teknolojilerin ve ürünlerin geliştirilmesini sağlayan Ar-Ge, tasarım ve üretim teknolojilerinin hepsini içermektedir. Yoksa, lisans yolu ile yapılan teknoloji transferleri, sağlam bir Ar-Ge teşkilatınca geliştirilerek yeni türev teknolojilerin oluşturulmasını sağlamıyorsa, yeni tasarımlar ortaya konamıyorsa, sadece mevcut veya yabancı ortağın getirdiği teknolojiyle üretim yapılıyorsa bu teknolojinin rekabet üstünlüğü kurması veya askeri caydırıcılık sağlaması imkansızdır.

Savunma sanayii daima daha etkili ve ileri teknolojiler geliştirmeyi hedefler. Bunun içindir ki kendi ülkelerinde sıkıca korunan teknolojilerin transfer edilebilmeleri veya yabancı ortak tarafından ülkemize getirileceğini düşünmek gerçeklerle bağdaşmamaktadır. Ulusal savunma sanayiinin başlıca amaçlarından biri Türkiye'nin bu alanda dışarıya olan bağımlılığını en aza indirmektir, böylece uluslararası ilişkilerde çok önemli yaptırım gücü olan askeri caydırıcılığı en üst düzeye çıkarmaktır. Askeri caydırıcılık artık sahip olunan asker veya silahların sayısı ile değil etkinliği ile ölçülmektedir. Gelişen teknoloji ile etkinlik kriterleri de değişmiş, çap, menzil, hareket yeteneği gibi klasik kriterlerin yanında; hızlı ve güvenilir olma, göreve hazır olma,

gerçek zamanlı işlem gibi yenileri yer almıştır. Bu kriterlere uygun sistemler üretmek içinse ileri teknoloji gücünüz olmalıdır. Bu teknolojik güç; transfer edilen, satın alınan veya yabancı ortağın getirdiği halihazırda kullanılan teknoloji değildir. Burada sözü edilen güç; özümsemiş, tamamıyla hakim olunmuş, geliştirilmiş teknolojik güçtür.

Gelişmiş batılı ülkeler; savunma tedarik programlarını, teknolojik altyapılarını, sanayilerini, insan kaynaklarını geliştirme yolunda çok başarılı bir şekilde kullanmaktadırlar. Zaten hiçbir ülke kendisine uluslararası alanda rekabet üstünlüğü sağlayan teknolojisini başka bir ülkeye transfer etmez. Bu yüzden ülkemizde de gerçeği gören kadrolar tarafından tedarik mevzuatı kapsamında aynı hususlar dikkate alınmalı ve yurdumuzda geliştirilen özgün teknolojilere öncelik verilmelidir. Bu sayede ülkede teknoloji odağı olmuş firmalar oluşturulmalıdır. Türkiye’de teknoloji üreten ulusal savunma sanayii firmalarının artması ile 150 milyar dolarlık bir değer biçilen Türk Silahlı Kuvvetleri’nin modernizasyon projesinde %80 ithalat %20 yerli üretim şeklinde gerçekleşen çarpık durum düzellecektir. Bu üretimlerin gerçekleştirilmesi için milli firmalarımızın edineceği teknolojiler İsrail örneğinde olduğu gibi sivil sektörlere transfer edilebilir ve çok başka alanlarda da ilerlemeler sağlanabilir.

Peki savunma sanayiinin vazgeçilmezi olan ileri teknoloji başka bir şekilde elde edilemez mi? Bunun için bir yol teknoloji satın almak olabilir mi acaba? Mantıksal olarak kimse kendisine üstünlük sağlayan bir teknolojiyi satmak istemez. Ancak daha ileri bir teknoloji üretmiş ise eskisini satmayı düşünür. Hele bu bir de savunma sistemlerini ilgilendiren bir teknoloji ise herhalde kimse hiçbir ülkeden, geliştirdiği, kendisine askeri alanda caydırıcılık sağlayacak bir değeri başkasıyla paylaşmasını bekleyemez. Ayrıca taşıma suyla değirmen ne kadar döner ki? İlişkileriniz iyi iken bir ülkeden teknoloji aldınız diyelim. Silahlı kuvvetlerinizi bu teknolojiye angaje ettiniz. Hiç beklenmedik bir anda siyasi, ekonomik, vb. bir anlaşmazlık olursa o yabancı ülkeye bağımlı olduğunuzdan alacağınız kararlarda ne kadar bağımsız olabilirsiniz?

Teknolojiye ulaşmanın bir diğer yolu da yabancılarla ortaklıklar yapmak olabilir. Ortaklıklar yolu ile teknoloji transferi yapmak ise teknolojiye sahip olan ve ucuz üretim yapılabilecek ülkeler ve pazarlarını geliştirmek arayışındaki uluslararası kuruluşların küreselleşmelerini de kolaylaştırdığı için yaygın olarak kullanılan bir metottur.

Ancak bu alışverişte para yerine başka değerler yer almaktadır. Teknoloji alan kuruluşun pazar payı, hisseleri ve yönetiminin devralınması karşılığında nerede ise yalnız üretim teknolojilerinin getirilmesi bu alışverişin özünü oluşturur. Dolayısıyla ürünün pazarlanmasından yalnız üretimde yarattığı katma değer kadar bir pay alabilir. Bu kuruluş için gelecek de belirsizleşmiştir. Küresel konjonktürdeki değişiklikler, daha avantajlı üretimin yapılabileceği yeni ülkelerin ortaya çıkması veya teknolojiyi veren şirketin el değiştirmesi gibi tehlikeler vardır. Ana şirketin ortaklığını çekmesiyle demode bir üretim tesisi ve güncel olmayan bir teknoloji ile baş başa kalmak mümkündür. Yabancı ortaklık, teknolojiye ulusal olarak sahip olmanın çok önemli olmadığı ve bu şekilde de ulusal ekonomik avantajlar sağlanabildiği hallerde düşünülmelidir.

Eğer bağımsız bir savunma sanayi buna paralel olarak da dış faktörlerden etkilenmeyen bir silahlı kuvvetler istiyorsak eninde sonunda kendi teknolojimizi üretmek zorundayız. Ancak bu sayede savunma sistemlerinin caydırıcılığı ve güvenilirliği sağlanabilir. En son ileri teknolojilere ancak ve ancak kendi araştırma geliştirme faaliyetlerimiz ile ulaşabiliriz.. Yani işin özü kendi işini başkasına bırakmamaktır. Bunun için de Ar-Ge’ye gereken önem verilmelidir. Bakın bu konuda çok başarılı İsrail’den, İsrail Uçak Endüstrisi’nin başkanı Moshe Keret ne diyor “ *Devlet uygun gördüğü piyasalarda kendi firmalarının rekabet gücünü artırmak için çeşitli programlar geliştiriyor. Bu tür programlar sonucu verilen yardımların büyük payını Ar-Ge çalışmalarına ayırdık. Kuruluşumuzu besleyen ve bugünlere getiren en büyük etken kendi kendini sürekli yenileyen bir teknoloji politikamız olduğundan ileri geliyor. İsrail’de tüm üniversiteler ve bilimsel kuruluşlarla uzun yıllardan bu yana işbirliği içindeyiz Üniversitelerdeki araştırmaları doğrudan destekliyor ve buralardan çıkan sonuçları geliştirerek uyguluyoruz.*”

İsrail 1967 Arap-İsrail savaşından önce Fransa’nın, Türkiye de 1974 Kıbrıs Barış Harekatı’ndan sonra ABD’nin uyguladığı silah ambargosundan sonra yerli savunma sanayilerini kurma kararı almışlardır. Bu ortak başlangıca rağmen günümüzde iki ülkenin savunma sanayii gücü oldukça farklıdır. 1998 yılı verilerine göre, İsrail silah ihracatçısı ülkeler arasında ABD, İngiltere, Fransa, Rusya’dan sonra 1,6 milyar dolar tutarındaki ihracatıyla dünya beşincisiyken, Türkiye ana savunma sistemlerinin %80’ini ithal yoluyla karşılayan bir ülkedir.

Türkiye’de 1975 yılında başlatılan savunma sanayiini geliştirme girişiminde sanayi şirketlerinin

özgün teknoloji geliştirmesi hedeflenmemiştir. Aksine, teknolojiyi yabancı ortak getirir denilerek ülkemizde yabancı ortaklı şirketlerin kurulması desteklenmiştir. Oysa özgün teknoloji geliştirme çabası içinde bulunmayan, yabancı ortağın ortaklık payı olarak getirdiği veya bazı şartlarla satın alınmiş teknolojiyle üretim yapan şirketlerin, ülkemizin bilim ve teknoloji yeteneğinin yükseltilmesine katkısı olmayacağını ve teknoloji sahibi şirketlerin koyacağı bazı şartlarla Türkiye’de üretilmiş ürünlerin yurtdışına satışlarında bazı kısıtlamaların olacağını kabul etmek gerekir.

En son teknolojiyi transfer edebilmenin ve teknolojideki gelişmeleri izleyebilmenin yolu olarak seçilen, yabancı ortakla birlikte üretim metodunun arkasında bulunan anlayış, İsrail’in aksine Türkiye’de bilimsel bilgiden yararlanarak ileri teknoloji geliştirilemeyeceği ve transfer edilen teknolojilerdeki gelişmelerin izlenemeyeceği varsayımdır. Oysa Türkiye’nin 1975 yılından sonra yaşadığı deneyimler bunun doğru olmadığını göstermiştir.

Seçilecek belirli konularda, İsrail’de olduğu gibi Türkiye’de de Türk mühendislerinin uygun maliyet-performans-zaman parametreleri içinde ileri teknolojiler geliştirebileceği ASELSAN’da kanıtlanmıştır. Kendi teknolojisini üretmek ve yabancı teknoloji kullanacaksa, teknolojiyi alıp özümseyerek millileştirmek yolunu seçen ASELSAN’ın, kuruluşundan günümüze kadar geçen 25 yıl içinde ürettiği toplam 115 ayrı cihaz/sistemin 95’i, ASELSAN’da Türk mühendisleri tarafından tasarlanmış, geliştirilmiş ve üretilmiş ileri teknoloji özgün ürünlerdir. Özgün olduklarından bu üretimler için ASELSAN’ca geliştirilmiş teknolojilerin Türkiye’nin ülke olarak, bilim ve teknoloji yeteneğinin yükselmesine katkısı olmuştur ve ASELSAN’ın bu ürünleri dış pazarlarda rekabet koşullarında daha rahat pazarlama şansı vardır.

Türkiye bu yaşananlardan bazı dersler çıkarmak ihtiyacındadır. Bu yolda atılmış bazı önemli adımlar da yok değildir. 20 Haziran 1998 tarihli Bakanlar Kurulu Kararı olarak yayımlanan yeni “*Türk Savunma Sanayii Politikası ve Stratejisi Esasları*”, Türkiye’nin son 20 yıllık deneyimlerinden bazı dersler çıkardığını ve bundan sonra savunma sanayiinde teknoloji odaklı bir gelişme seyri içine gireceği umudunu vermektedir. Bu kararname ile başlayan dönemde, eğer uygulama mevzuatı gerektiği gibi uygulanır ve kurumsallaştırılabilirse, ülke tarihindeki en büyük sanayileşme ve teknoloji edinme sürecine girecektir.

Bu kararname ülkenin mutlaka özgün olarak sahip olması gereken teknoloji ve sistemler için ulusal firmaları adresleyerek, teknoloji edinme ve özgün ürün geliştirme yeteneğinin kalıcı hale gelmesini garanti altına almakta; ana savunma sistem tedariklerinin “milli ana yüklenici”lerden yapılmasını hedefleyerek Türkiye’nin Ar-Ge yeteneği bulunan, yabancı ülke firmalarıyla rekabet edebilecek büyük savunma sanayii firmalarına kavuşmasına olanak sağlamaktadır.

Sonuç olarak tabidir ki Türkiye’nin savunma alanındaki herşeyi kendi başına gerçekteştirmesi beklenemez. Uluslararası işbirlikleri kaçınılmazdır ve bazı yararları da vardır. Fakat amaç kritik teknolojileri millileştirmek olmalıdır. Ancak bu sayede yere sağlam basan bir savunma sanayiine ve bunun sonucunda silahlı kuvvetlere sahip oluruz ve ülke savunması için büyük fedakarlıklarla ayrılan kaynakların mümkün olduğunca yurt içinde kalmasını sağlayabiliriz.

Kaynakça

- 1- Kılıçbay A, 21. Yüzyılın Türkiye’sinde Çağdaşlatma
- 2- Savunma ve Havacılık, Cilt: 13, Sayı: 71
- 3- Ulusal Strateji, Sayı: 10
- 4- Savunma Sanayii ve Tedarik, TÜBİTAK Raporu
- 5- Aselsan Dergisi, Eylül Sayısı
- 6- Cumhuriyet Gazetesi, 3 Ekim 2000